

Dissertatio juridica de electione rei conventi ex enormi laesione

<https://hdl.handle.net/1874/347217>

DISSERTATIO JURIDICA
D E

4.

Electione rei conventi ex
enormi læsione.

Q U A M
DIVINO FAVENTE NUMINE
P R Æ S I D E
Clarissimo Consultissimoque VIRO
D. HENRICO COCCEJO, JC.

Juris Publici Legumque Romanarum Professore in
Trajectinâ Academiâ Ordinario,

Publicè defendere conabitur

JOAN. ENG. VAN GELDER, Borculoâ-Gelrus. Auct.

Ad diem 24. Aprilis, horis locoque solitis.

Ante & post Meridiem.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officina FRANCISCI HALMA, Academiæ
Typographi, clō Ioc LXXXIX.

Amplissimo Spectatissimoque VIRO,
D. JOANNI ENGELBERTO
à GELDER, J. U. D. Consiliario Illustris-
simi Comitis à Limburch, Bronckhorst, &
Styrum &c. Judici in Vaerwerck, Consuli
Civitatis Borculoensis gravissimo, dignissimo,
Parenti indulgentissimo, filiali amore inæter-
num prosequendo, colendo.

U T E T

Celeberrimis Consultissimisque VIRIS,

D. LUCÆ vande POLL, { J. U. Doctoribus,
D. JOANNI van MUYDEN, { ejusdemque Facul-
tatis in celeberrimâ Trajectinâ Academia Professori-
bus Ordinariis, Præceptoribus meis facillimis, mihi-
que faventissimis.

N E C N O N

Praclaro Doctissimoque Viro Juveni

D. HENRICO WALLEs, Jur. Candidato do-
ctissimo, dignissimo, amico integerrimo, fidelissi-
mo.

Hanc dissertationem Juridicam

Dat, dicat, dedicat

JOAN. ENG. van GELDER, Au&. & Resp.

S E C T I O I.

De Electione ipsa rei conventi ex enormi læsione.

§. 1.

Tſi omne jus civile à Romanis Prudentibus præclarè conſtitutum ſit, ut meritò Luc. Craſſus Conſul Romanus gloriatur, *tum id facillimè intelligi, ſi quis cum Lycurgo, Dracone, & Solone leges Romanas conferre voluerit; incredibile enim eſſe, quam ſit omne jus civile præter Romanum inconditum & penè ridiculum: prout diſſerit ille apud Cicer. lib. 1. de Orat. nuſquam tamen præclarius aut concinnius illud apparet, quàm cum de tramite Juris naturalis deſlectere videtur. Accidit id quidem ſæpiuſculè, at rariffimè niſi magna utilitate vel neceſſitate urgente; nunquam niſi ipſius Naturæ permiſſu; ubique verò tantà prudentiâ, ſolerti que æquitatis moderatione, ut nunquam preſſius Naturæ veſtigia ſequi videatur, quàm cum deſerit; nunquam magis integrè naturali rationi inſiſtere, quàm cum ſuam illi ſubrogat. Nec invitâ equidem Naturâ, quæ *ἀρχιτεκτονική* ac principalis in civitate Ariſtoteli jure dicitur, in id ipſum conſtituit, ut naturæ legem vel deficientem expleat, vel fluctuantem conſtituat, & quacumque permittitur ad reiſ. ſalutem componat.*

§. 2. Haut ignobile ejus rei ſpecimen exhibitur ubi de errore circa contractus agitur: ſi enim naturæ ductum ſequimur, nulla conventio conſiſtere poterit, in quam error qualicumque (præterquam nominis aut ſyllabæ *l. 9. §. 1. de Contr. empt. l. 54. in princ. de manum. teſt.*) incidit; ſed, niſi negotium conſenſuſque ita dividuus ſit, ut utile ab inutili commodè ſeparari poſſit, tota conventio neceſſariò de-

ficeret. Nam, cūm universa conventionis ratio consensu constet, l. 1. §. 2. §. 3. de Pact. l. 3. in princ. de Poll. non potest, ubi erratur, consensum videri, arg. l. 15. de jurisd. l. 20. de Aq. & aq. plu. l. 116. §. fin. de Reg. Jur. l. 4. §. fin. Si quis cauti. aut sine consensu conventio; quæ proinde, si pro parte, quam error occupavit, non potest, tota concidat necesse est. Quod Seneca sensit, qui lib. 4. de Benef. c. 39. statuit, *tacitam his negotiis subesse exceptionem, si hac ita erunt*: Deinde Eadem, inquit, *mibi omnia præsta & idem sum*. Quin Plato in numero legum suarum posuit; *Ἐὰ ἰδιώτῳ τίς ἰδιώτης, ἀναγορῶν εἶναι. Si ignarus ignaro (vendidit) restitutionem fieri*: Et mox. *Ὁ δὲ ὄφλων τῶν τιμῶν ἀπλῶν ἀποτινέτω, reus verò simplicem valorem restituito*. lib. 11. de legib. Atque hinc Anonymus ille scriptor vitæ Isid. Philos. quem Grotius de *J. B. & P. l. 2. c. 12. in fin.* è Bibliothecâ Photii allegat, minoris æquo emere aut pluris vendere dicit *ἀδικίαν ὑπὸ τῆ νόμου ἀφεμένους, injuriam lege permissam*.

§. 3. Fatendum equidem, hac ratione sæpe læsum iri venditorem innocentem, si multo pōst tempore quilibet pretii error negotium infringeret, cūm jam prætermisæ conditiones aliæ, consumpta pecunia, res deterior, quin fortè & mutata rerum precia. Verūm non deficiunt ipsi quoque remedia naturæ. Et primum quidem integrum ei est, supplendo quod deest evitare soluendi negotii necessitatem: cessat enim hoc ipso error in pretio, si quatenus à vero aberratum est expletur; quo factio sua jam conventioni planè constat ratio, æquato omnino consensu emendatoque errore; ut jam purgato omni vitio fides negotii nulla ratione convelli amplius possit.

§. 4. Deinde; damna quod attinet quæ venditor fortè vel etiam emptor hinc sensit, certa est definitio naturæ, ut is ea præstet, cujus culpà data sint, sive error emptoris in culpam abeat, sive venditori id magis imputandum sit: immota enim naturæ & utriusque juris regula est, ut suæ quisque culpæ factique damna ferat, non alius. l. 1. in pr. de Alien. jud. mut. l. 155. in princ. de Reg. Jur. c. 27. de Elect. in 6. & s. Quam rationem Plato quoque in legibus suis d. lib. 11. sequitur, et si multa quæ arbitrii non naturæ sunt, immisceat.

§. 5. Hæc definitio juris naturalis satis quidem luculenta ac solida est, at non perinde commoda & conveniens vitæ civili. Quæ enim hinc exurgeret litium seges? Quid occultius & probatu decisuque difficilius, quam hæc: Num emtor sciverit pretium nec ne? Num, si erravit, iste error in culpam cadat? In quod pretium consensuri fuissent si neuter errasset? an & quale utrinque esset damnum? aliaque quibus nulla feracior foret inextricabilium litium materia. Præterea semper rescindendi negotii metus, nec unquam ullius obligationis fideique propè foret securitas: cum interesset tamen humanæ societatis, ne contractus adeò frequentes, utiles ac necessarii in vita civili temerè eluderentur.

§. 6. Pulcherrima itaque est constitutio Juris Civilis, quæ hæc omnia ferè caventur, & res tamen ita temperatur, ut neutra pars conqueri de injuria possit. Sancitum nimirum est, ne error, modò in rem consensum sit, *l. 22. de verb. Obl. l. 34. in princ. de Acq. poss. & s. pactorum fidem solveret, sed errans in rei valore ac bonitate suæ facilitati negligentæque id expensum ferret, nisi vel dolo adversarii deceptus d. l. 22. r. 1. de Dol. mal. vel ultra dimidium veri pretii læsus esset. l. 2. C. de Rescind. vend.* Quid si ergo error adeò probabilis sit, ut in culpam non cadat, nec imputari erranti possit, ut si vitium in re latitet? Fuisse quidem id damnum emptoris etiam innocentis videtur, & deerat illud adhuc constitutioni civili. Verùm supplevit id ædilitium ædictum datà emtori actione redhibitoriâ, si latuisse vitium in re appareat *l. 55. de Edil. edict.* Ita ergo magnà prudentiâ prospectum est cum utilitati publicæ, ne obtentu errorum fides data facilè ac promiscuè laceraretur; tum partibus, adeò ut neutra cum hac constitutione magis, quàm cum ipsâ ratione naturali queri jure possit, dum errans suæ tantum culpæ damna luit; salvo cætera eo jure naturali de quo diximus §. 2. à quo ita lege civili recessum est, ut non minor in hac quam in illo æquitas videatur, major etiam utilitas.

§. 7. Quin & illud naturæ jus quo reo convento facultatem supplendi damni sustinendique negotii competere diximus. *sup. §. 3. salvum fecit constitutio civilis in d. l. 2. C. de resc.*

*rese. vend. emptorique concessit potestatem salvo negotio sup-
plendi, si id elegerit quod deest justo pretio d. l. 2. quæ
proinde facultas utriusque juris consensu ac auctoritate con-
stituta est.*

§. 8. De hac facultate solvendi id quod deest acerrimè
disputant Interpp. An ex obligatione sit, an vero ex lege? seu,
ut loquuntur, An sit in obligatione, an verò tantum in so-
lutione? Alii enim statuunt obligationem alternam esse, &
læso actionem alternatim competere, aut ad rescindendum
contractum, aut ad supplendum quod deest: atque id ferè
post Abbatem Panormit: *in c. cum dilecti. x. de Emt. & vend.*
sequuntur Canonistæ *in d. c.* Alii autem actionem tantum dari
docent ad rescindendum negotium, & repetendum quod da-
tum est; facultatem autem supplendi ex lege seu in solutione
tantum esse. Ea est sententia Bart. *in d. l. 2.* & communius re-
cepta teste Cozarr. 2. *Var. ves. 4. in fin.*, quam sequimur & cum
reliqua omnia inde pendeant, sic demonstramus.

§. 9. I. Quia in obligatione ex empto aliud esset pretium,
quàm de quo in contractu emptionis convenit. v. g. si res,
quæ 200 aureorum est, emta sit 90 aureis, in actione ex
emto esset pretium 200, cum nulla emtio fuerit contracta
nisi in 90 aureos. Non potest autem venditor ex contractu
v. g. emptionis aliud pretium petere, quàm de quo convenit:
ejus enim pretii definitio substantiam emtionis constituit, *princ.*
inst. de Emt. & Vend. l. 2. §. fin. de Contr. empt. nec aliud pretium
nisi alia emptione peti potest. Cum igitur venditor læsus in me-
morato exemplo petit, ut vel res sibi restituatur, vel precium
usque ad 200 aureos suppleatur, falsissimum est, hoc precium
200 aureorum esse in obligatione emptionis, quæ non nisi in
90 aureos contracta est. Tantum itaque est à lege seu in
solutione. II. In hoc remedio pars læsa allegat errore suo se
læsum esse enormiter; fundaturque tota ipsius intentio *sup. §. 2.*
atque actio in eo, quòd putaverit rem fuisse minoris vel majoris
pretii, eoque deceptus sit, neque adeò consenserit. Ex hac autem
allegatione seu intentione tantum sequitur, rescindendum esse
negotium, in quo consensus deficit, aut error seu deceptio
contigit: propter defectum enim consensus, errorem, cir-
cum-

cumventionemque rescinditur atque infringitur negotium, & agitur ad recedendum à negotio. Hoc solum itaque est in actione, non petitio novi pretii, quæ ex consensu, non verò ex defectu consensus, errore aut circumventionem, quæ sola hac actione allegantur, nasci potest. III. Quod in obligatione est, ad id actor agit, ejus enim est jus omne obligationis, & quicquid ex eâ juris est, id actori competit. Sed in *l. 2. C. de rest. vend.* reo facultas supplendi precii ejusque electio datur, quæ proinde jus rei est, non actoris. Non ergo ea est in obligatione. Secus ac in altera obligatione, v. g. si quis stipuletur domum aut 100. & reus promittat: in qua non sola continetur rei electio, quæ ex jure ipsi competit, sed & promissio, ex qua actio & obligatio actori nascitur. Idque IV. manifestissimum fit ex *l. 6. §. 1. de Re Judic.* ubi luculenter id in exemplo noxæ deditiois ostenditur: si enim servus injuriâ damnum dederit, actio ex lege Aquilia tantum est ad damnum restituendum, quanti pluris in anno vel mense fuit: id enim continetur intentione actionis. *l. 2. princ. l. 21. §. 1. l. 13. §. 3. l. 27. §. 5. & seqq. Ad l. Aquil.* Hoc damnum igitur tantum est in obligatione, noxæ dedendi facultas tantum ex lege seu in solutione. Haut abs re videtur verba legis evolvere. *Decem, ait, aut noxæ dedere condemnatus, Judicari in decem tenetur; facultatem enim noxæ dedendæ ex lege accipit.* Et mox: *Judicium solius noxæ deditiois nullum est, sed pecuniariam condemnationem (quâ damnum ipsum æstimatur) sequitur, & ideo judicari in decem agitur; his enim solis condemnatus, noxæ deditio in solutione est: quæ à lege tribuitur d. l. 6. §. 1.* Quibus clarissimè demonstratur, omnem facultatem, quæ reo à lege tribuitur, uti facultas supplendi quod deest ex *d. l. 2.* perindè ac noxæ dedendi ex *L. Aquilia*, in solutione esse non obligatione verò tum demum. In obligatione esse, quando singula per se in obligationem deducta sunt, ut si quis sit stipulatus decem aut noxæ dedere, *d. l. 6. §. 1. vers. aris.* sicut rem reddere aut pretium supplere: ut singula separatim in actione sint. *d. l. 6. §. 1. vers. at judicium.* Et cum hæc facultas solvendi jus rei sit ut dictum ac reo tribuatur, non potest minor pugna esse inter hæc duo, jus rei in obligatione

ne actoris esse; quàm si diceretur, exceptiones rei in áctione esse, quæ suà naturà áctiones excludunt *l. 2. princ. l. 22. de Except. l. 8. §. 1. de verb. sign.* Quin VI. ostendit quoque ratio naturalis *sup. §. 7.* adducta, totam hanc facultatem rei ex beneficio legis & naturæ quoque jure ita reo permissam esse, ut hac ratione evitare áctionem possit. Ea vero quæ ita ex lege reo data sunt, in solutione esse, expressum est *in d. l. 6. §. 1. de Re Jud. l. 1. de Nox. act.* Atque hæc communis receptaque sententia est teste Gutierrez. *lib. 2. Pract. quest. 136.* idque receptissimum esse ex Molin. tradit Pinell. *in d. l. 2. C. de resc. vend. part. 2. cap. 1. n. 26.*

S E C T I O I I.

De effectibus hujus juris.

§. 1. **N**on desunt qui existimant, non magni momenti, si effectus spectetur, esse, an utrumque in obligatione esse dicatur, an supplementum ejus quod deest in solutione sive ex lege: quod probari miramur ab Ampl. olim Bökelm. *ad ff. de Resc. vend. §. 3. quest. 4.* Quàm insignes enim hujus rei effectus sint, & quàm graves inde lites componi possint, ex paucis, quæ sequuntur, patebit.

§. 2. Ut taceamus, actorem tantùm ad rescindendum negotium agere posse, nec ideo plus causa petiturum; *d. l. 6. §. 1. de Re Jud.* cùm, si alterna obligatio esset, unum petendo plus causà peteret *§. si quis agens 33. vers. Huic autem. Inst. de Action.* quæ res nec hodie effectibus suis caret, DD. *in d. l.* alii quoque ejus distinctionis egregii effectus sunt.

§. 3. Inde enim est quod emptor non possit se redhibendæ rei necessitati eximere, nisi offerendo reipsa supplementum precii; quia non nisi solvendo ac præstando id quod in solutione est, ab áctione liberatur. *l. 26. in fin. de Nox. act.* Unde, si emptor rem distrahere velit, ut ex pretio ejus supplere, quod deest, possit, non auditur: quia venditor, quoad nondum obla-

oblatum est reliquum pretii, actionem ad rem istam rescisso negotio petendam retinet, & jus adeo in eam quaesitum habet, nec in arbitrio rei est, id ipsi invito intervertere: cum & variè fieri possit, ne pretium post distractionem prestetur, vel ne sufficiat, aut ut alia causa sit, quæ ejus solutionem vel tardet vel impediatur vel difficiliorem reddat. Atque ita judicatum refert Papon. *de Arrest. lib. 16. tit. 3. §. 2.*

§. 4. Inde quoque est, quod condemnatio non possit fieri nisi in id solum, quod in obligatione est; per *d. l. 6. §. 1.* verb. *judicati in decem tenetur.* & verb. *& ideo judicati in decem agitur;* his enim solis condemnatur. Neque tamen admitti potest, quod Bacchovius *vol. 2. disp. 2. thes. 10. lit. 13.* adversus Treutlerum asserit, electionem rei ex ratione juris, si quidem pretium tantum in solutione est, nunquam ultra condemnationem, imo nec usque ad eam, sed tantum usque ad litem contestationem durare; quoniam super quo lis est contestata, id etiam in condemnationem deducetur. Nam & rem ipsam & rationem refellit *d. l. 6. §. 1.* quæ ait, *Judicati in decem agi atque his solis condemnari, noxa deditionem in solutione esse, quæ à lege tribuitur.* Superest ergo in actione judicati quoque, quæ ex condemnatione nascitur, facultas solvendi ejus, quod ex lege est: ut adeo valde incongrua sit ratio illa, quod supplementum in condemnationem deduci post litem contestatam non possit, cum illud nec in obligatione nec in condemnatione unquam sit, sed ipso statuente Bacchovio, semper ex lege. Durat itaque electio ista usque ad executionem; in alterna autem obligatione perpetua est.

§. 5. Præcipuè verò spectatur ejus effectus in specie rei apud emptorem peremptæ. Quæstio enim anceps in primis est, & inter DD. variè agitata; An, si res apud emptorem pereat, adhuc locus sit remedio *l. 2. C. de Rescind. vend.*

§. 6. Quà in re Not. 1. Periculum rei ejus esse qui jus vel actionem habebat ad rem consequendam. *l. 14. §. 1. Depos.* Qui enim jus circa rem illam non habet, jus, quod non est, amittere cum eâ nequit. *l. 83. l. 208. de Reg. Jur.* Inde tralatitium illud, quod debitor rei interitu liberetur. *l. 33. l. 37. de verb. obl. & c.* Quæ & causa est, cur emptoris etiam ante traditio-

nem sit periculum, cum ipse sit qui actionem habet ad rem consequendam. *l. 8. in princ. de Per. & comm.* Atque hæc omnia quoque naturali rationi conveniunt.

§. 7. Not. 2. Cum *ex d. l. 2.* in obligatione sit, ut negotium ex læsione enormi rescindatur, ceu *Secl. 1. §. ult.* ostensum; sequitur, si venditor læsus sit, actione id contineri, ut rem rescisso negotio restitutoque pretio is recipiat; emptorem verò supplere pretium posse: si emptor, ut is rescisso negotio & restituta re pretium recipiat, venditorem verò superfluum restituere posse.

§. 8. His præmissis concluditur 1. Si venditor læsus sit, non posse eum, re apud emptorem (nedum apud se ante traditionem, *Pinell. d. c. 1. in fin.*) casu perditâ, agere, ne ad supplementum quidem; venditor enim vi obligationis tantum agit ad rem repetendam, §. *prac.* quæ casu perit, eoque & actio extincta & emptor liberatus fuit *sup. §. 6.* Supplementum verò pretii non est in actione, sed solutione, adeoque ejus solius judicium nullum est nulla actio. *per text. expr. in d. l. 6. §. 1. de Re Jud. verb. at judicium solius noxa deditiois nullum est.* Et cum hoc supplementum in solâ electione rei conventi sit *d. l. 2.* actio autem ad rem petendam cum re interierit, §. 6. nulla actio est, quâ reus adigi ad præstandum illud possit. Nec potest ille præstando supplemento liberatus videri, qui jam ante rei interitu liberatus est: nec libertatio ulla esse, cum nihil in obligatione fuit; non res, quia perit; non supplementum, quia ex lege tantum est. *Secl. 1. §. fin.* Denique probatur idem ex *l. 39. §. fin. l. 42. §. 1. l. 26. §. 4. de Nox. act. arg. l. 12. b. 1. de Fur. Dor.* Atque hanc sententiam sequuntur communissimè DD. apud *Gutierr. d. q. 136. Gomez. 2. var. resol. c. 1. n. 2. Covarruv. 1. varr. ref. c. 4. n. fin.* qui omnes receptam & in Hispaniâ speciali lege confirmatam testantur. *Pinell. d. l. 2. p. 2. c. 1. n. 36. & 37. & c.* Ab eâ autem inter alios recessit celeberrimus Germaniæ Jctus W. A. Lauterbachius, Ducatus Wurtembergensis nuper Director, *ad tit. ff. de Resc. vend. p. 343.* ex falso illo principio, quod alternativa sit obligatio, in qua unâ re peremptâ altera adhuc debetur: quod abundè refutatatum est *Secl. 1. §. fin.*

§. 9. Si vero rem alienaverit vel vendiderit emtor, an venditori superest remedium *d. l. 2.* adversus primum emptorem, qui pretium habet? Equidem si res nondum periit, primum emptorem, etsi bona fide, quin ut verus dominus ritè alienaverit, conveniri posse ex communi DD. sententia admittimus, ne suo facto, etsi alia nulla ejus culpa sit, alii noceat; contra *l. 155. de Reg. Jur. l. 25. §. 2. inf. ad Sct. Treb.* Quin id amplius quò minus statuamus nihil obstare videmus, quòd Judex rescisso ex *d. l. 2.* contractu & alienatione, dominium ipsum, eoque rei vindicationem, contra possessorem restituere possit, perinde ac si alienata non esset: cùm etiam contra Recentiores ex communi veterum, receptaque in foro, omninoque verissima sententia, in Prætoriiis quoque remediis, etsi contra jus civile dantur, id fiat. §. 6. & ibi DD. *Inst. de Action.* ut ita integrum sit venditori actione ex vendito vel petere ipsam restitutionem rei ab emtore, cùm actiones *b. f.* ad id quoque dentur *arg. l. 6. §. 1. de Contrab. emt. l. 11. §. 5. de Act. emt. l. 79. Pro soc.* vel rescisso saltem contractu reddi actionem in rem contra possessorem.

§. 10. At si res periit casu apud secundum emtorem, omnis actio pro re certo jure interit, nec, quod non est, amplius deberi aut vindicari per naturam potest. *sup. §. 6.* Nec omnino vera est DD. ratio, quòd cùm emptor precium habeat, illud pro re sit. Id enim in rebus singularibus pernegamus, notissimaque adversatur regula: Quòd res sub pretio non contineatur. *l. 88. de V. S.* Item illa, quòd speciei interitu debitor liberetur *sup. §. 6.* In alteram quidem sententiam tanta est DD. propensio, ut impetu quasi quodam in eam ferri videantur, saltem si prior emptor plus pretii accepit à suo emtore, quàm dedit venditori: ut videre est apud Covarruv. 2. *var. res. 4. n. 14.* Pinell. *d. l. 2. part. 2. c. 1. n. 38.* Fachin. 2. *Contr. 18.* Gutierrez. *lib. 2. pract. quest. 136.* Zoes. *ff. de Rescind. vend. n. 30.* Lauterbach. *ff. eod. tit. pag. 343.* Ampliss. Dn. Struv. *Exerc. jur. Civ. 23. thes. 92. in fin.* & quos illi recensent. Sed expensis juris principiis impetrare à me nequeo, ut de eorum veritate quicquam concedam.

§. 11. Concluditur II. si res post moram emptoris periit,

venditori dandum omnino remedium *d. l. 2.* ad rem rescissa venditione repetendam, ac si adhuc extaret: cum mora impediatur, quod minus debitor rei interitu liberetur, perpetuat à in eum actione *l. 5. de Reb. cred. l. 47. §. fin. de legat. 1. & s.*

§. 12. Concluditur III. si verò citra moram res culpa emtoris perierit ante litis contestationem, extincta est actio venditoris: quia culpa nemo reus est, qui re tanquam sua & ut Dominus utitur *l. 25. §. 11. Her. petit. arg. l. 21. C. mandat. nisi dolo quid fecerit, qui pro possessione est. l. 131. de Reg. Jur. c. 36. eod. in C. l. 18. §. 1. Sol. marr.* Sublatà itaque rei interitu actione venditoris, ne quidem supplementum pretii is petere potest. *Secl. 1. §. 9.* Atque hactenus rectè defenditur sententia Ampl. D. Struvii *d. rb. 92.* & allegati ab eo Scotani. Post litis contestationem verò secus est: durat enim actio, quasi morà quadam jam contractà, nec emtor à culpa, postquam ab eo jam res petita est, excusatur. *l. 1. §. 13. §. 16. si quadr. paup. arg. l. 21. princ. l. 16. §. 4. de Nox. act. arg. l. 33. l. 36. §. 1. de Rei vind.* Hactenus de casu, quo venditore læso res perit.

§. 13. Concluditur IV. si emtore læso res casu perit, non tollitur emtori hoc remedium, adeoque nec venditori arbitrium residui pretii restituendi. A parte enim emtoris remedium hoc datur ad precium rescisso contractu repetendum, idque solum in actione est; arbitrium autem, restituendi, quod ultra verum pretium venditor accepit, tantum in solutione. *sup. §. 7.* Id verò precium quod in actione est, cum non perierit, nec, ut genus & quantitas, perire possit, *l. 30. §. 5. ad l. Falc. arg. §. 2. Quib. mod. re contr. obl. l. 11. C. si certum pet. & s.* sequitur salvam esse emtori actionem ad repetendum rescissà emptione pretium, etsi res, quæ in actione non est, perierit. Atque hæc conclusio propè communis omnium est, etsi contrarium in Hispania receptum esse testentur JCTi Hispani *sup. §. 8.* adducti: quod & verius esse asserit Gomez *d. l. notatus à Pinello. d. c. 1. n. 39.* Venditori ergo integrum quoque erit, salvo contractu offerre id quod plus justo pretio accepit *d. §. 7. sup.*

§. 14. Verùm hæc scrupulo non carent; & solidum pretium restituendum videtur: Dubitandi enim occasionem præbet, quòd rescisso contractu res vendita venditori, qui eam recipere debuit, periisse videatur, non emptori; atque hic ad eò removeri ab actione non possit solâ oblatione ejus quod ultra justum pretium datum est. *sup. §. 6.* & cessare videtur hic ratio illa naturalis, de qua dictum *Seet. 1. §. 3.* Verùm non recedimus tamen à communi sententia, quippe venditor, ceu reus conventus duplex habet beneficium, sc. ut vel rem recipiat vel verum precium, restituto quod nimium fuit, retineat. Alterum itaque si tollatur rei interitu, manet alterum reo, cujus electio est, salvum. Emtor igitur agit equidem ad totum pretium rescisso contractu recipiendum; sed hanc actionem evitat venditor offerendo quod plus æquo accepit.

§. 15. E contrario emtori deneganda videtur actio, cujus conditionem ipse implere non potest; cum non possit rem restituere, quæ quasi conditio actioni inest & rescissorii remedii naturâ continetur. Sed nec id movet, cum re casu perempta extinguatur jus omne, quod sive emptor sive venditor circa illam rem habuit. *sup. §. 6.* Non potest itaque venditor contendere, ut sibi præstetur conditio quæ mero casu præstari, aut ideo emptori quicquam imputari nequit.

§. 16. Concluditur V. Quod, etsi emtor rem alienaverit, non tamen cesset actio ad pretium repetendum, quia in personam est. Verùm cum suo facto emtor rem restituere venditori, atque ita conditionem actionis suæ præstare non possit; remove eum venditor poterit, donec rem præstet: *per l. 91. §. 1. de verb. obl.* Quod proinde secus est, si post alienationem bona fide factam interierit, atque ita præstari conditio *d. l. 2.* casu non possit. *§. præc.*

§. 17. Horum omnium itaque plenariè sibi constat atque cohæret ratio. Quantopere verò hac in re varient. *DD.* & quàm parum sibi consent, ut alia præteream, vel ex celeberrimo illo, quem jam laudavimus, Germaniæ Jcto, Lauterbachio apparet; qui posito, primùm contra communem receptioremque sententiam, certamque juris rationem erroneo principio, quòd obligatio rei ex *d. l. 2.* sit alterna,

vel ad restituendam, quod accepit, vel ad supplendum, quod deest, & utrumque æqualiter in obligatione, deinde paucis lineis plura perperam committit. Ita enim in specie lis venditoris (1) re perditâ illi tamen actionem concedit contra tradita §. 8. (2) comparat rei interitum & simplicem alienationem contra §. 9. (3) confundit inter se moram & culpam contra §. 11. & 12. Et (4) utramque cum casu contra d. §. 12. In specie vero læsi emptoris tradit (5) quòd petere à venditore possit superfluum pretium, atque hic id solvere teneatur, contra §. 14. (6) confundit casum rei extantis & peremptæ contra §. 16. (7) æquiparat casum læsi emptoris & venditoris, quorum diversissimam conditionem esse ostensum est. Quo tamen summi viri laudibus nihil detractum volumus.

§. 18. Plura tractanda restant; sed in pauca contrahemus. Q. 1. An emtor restituere debeat rem cum fructibus? Aff. de jure contra DD. comm. & Pinell. d. l. 2. c. 4. per tot. secus in praxi. Q. 2. An venditor precium cum usuris? Neg. nisi eas perceperit. contr. Covar. 2. V. R. 3. n. 9. & ibi all. Q. 3. An pignus ab emtore constitutum resolvatur? Neg. l. 48. §. 18. de Edil. ed. cum Lauterb. & Zoes. n. 33. de Rescin. vend. Scotan. Disp. 37. ib. 28. Q. 4. An idem utrinque pretium spectetur? Affir. sc. verum, quod fuit tempore contractus. contr. Zoes. d. l. n. 29. Quæ, ne nimium excrescat disputatio, prolixius jam non persequimur.

COROLLARIA.

I.
Dantur actiones suâ naturâ mixtæ.

II.
Sponsalia propter religionis diversitatem, quæ inter
contrahentes apprehenditur, dissolvi nequeunt
moribus nostris.

III.
Non solum Reo, sed & Actori licitum est de cri-
mine capitali transigere.

IV.
Idque non solum ante verum etiam post institutam
accusationem.

V.
Vestimentorum non quasi, sed verus est Ususfru-
ctus.

VI.
Si fructuarius usumfr. cedat alii, consolidatur usus-
fr. cum proprietate.

Prin-

COROLLARIA VII.

Princeps legibus est solutus.

VIII.

Negotiorum gestor tenetur de culpâ levissimâ.

IX.

Quod ludo amissum est, ad id petendum nulla competit actio, quinimo si solutum sit etiam repeti potest.

X.

Uxor est Domina dotis.

XI.

Querela inofficiosi testamenti non est ipsa hereditatis petitio, sed actio preparatoria.

XII.

Corollaria dissertationi præcedenti à nobis habita annexa hic repetita volumus.

F I N I S.